

Print ISSN: 2251-6654
Online ISSN: 2588-3542

Journal of Family Counseling and Psychotherapy

Volume 13, Issue 2 – March 2024

 [20.1001.1.22516654.1400.11.1.1.9](https://doi.org/10.1001.1.22516654.1400.11.1.1.9)

Comparison of attachment and trust in couple relationship in married people with and without a history of parental divorce

Received: 19 / 11 / 2023 Accepted: 10 / 3 / 2024

1. Mahya Abbasi

Master of family Clinical Psychology, Family Research Institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

2. [Mansoreh Sadat Sadeghi](#)

Associate Professor, Family Research Institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. Email: m_sadeghi@sbu.ac.ir

3. Leili Panaghi

Associate Professor, Family Research Institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

Abstract

Background: The collapse of the family is one of the stressful challenges for family members. The important effects are on attachment and trust in children's romantic relationships. **Objective:** The present study was conducted to compare attachment and trust in couple relationships in married people with and without parental divorce experience. **Method:** The research method was causal-comparative. The statistical population of the research included all married people with and without parental divorce experience who lived in Iran and had access to the Internet. A sample of 200 participants was selected using the available sampling method. Two groups of married people with (100) and without a history of parental divorce (100) answered Questionnaires of Experiences in Close Relationships Revised by [Fraley, Waller, and Brennan 2000](#), Interpersonal Trust of [Rempel and Holmes 1986](#), the Experiences in Close Relationships-Relationship Structures by [Fraley et al. 2011](#) and short form of Enrich Marital Satisfaction by [Suleimanian 1994](#). The analysis of covariance was used to analyze the data. Marital satisfaction and attachment to parents were recognized as covariate and their effect was controlled in the analysis stage. **Findings:** The results showed that by considering covariates, a significant difference was reported in the anxiety of attachment and trust in the dimension of faith, but in the avoidance of attachment, trust in the dimension of predictability and trustworthiness, there was not a significant difference in the two groups. **Conclusion:** Attachment and trust can be affected by the experience of parents' divorce. Based on this, family specialists can take into consideration the findings of the present study to improve attachment and trust.

Keywords: *attachment to the spouse, history of parental divorce, married people, trust in the spouse*

Introduction

The crisis of family collapse is one of the most complicated changes in the contemporary family (Khojaste Mehr, Bahmaei, Sodani & Abbaspour, 2020). As the phenomenon of divorce spreads, a large number of children are also involved in the crisis of their parent's relationships. However, it is difficult to determine how many children are involved in this problem (De Rose, 2000). The experience of Parents' divorce for children can be an important factor on which their future decisions depend (Franklin, 2022). One of the long-term consequences of parental divorce is in developing romantic relationships in adulthood (Jackson, 2015). Love and romantic relationships are an attachment-based process (Hazan & Shaver, 1987). The experience of losing the parental relationship, which is the first model of romantic relationships in children's lives, can damage attachment in intimate relationships (Smith-Etxeberria, Corres-Medrano & Fernandez-Villanueva, 2022).

Parental divorce may also cause problems in children's interpersonal trust compared to their peers in families without divorce, because they seem to have learned that not all relationships remain strong and stable (Nuno, 2012). Although the quality of marital relationships and parental divorce may play a role in the attachment representation and quality of children's later relationships (Crowell, Treboux & Brockmeyer, 2009), this finding is inconsistently reflected in the data, because other factors such as attachment to parents (Hazan & Shaver, 1994), length of relationship (Mahl, 2000; Black & Schutte, 2006) and marital satisfaction (Maydanchi, Yaghobi, Goodarzy & Karimi, 2020) may affect attachment and trust.

Although the importance of attachment and trust in relationships has been well mentioned in foreign research (Nuno, 2012; Winik, 2015; Schaan, Schulz, Schächinger & Vögele, 2019; D Rozario & Pilkington, 2022), but few studies have been done in Iran in the field of attachment and trust in adults with a history of parental divorce. On the other hand, foreign research often had contradictory results. Although separation in the family can play a role in attachment and trust, research literature states that variables such as attachment to parents (Fraley & Shaver, 2000; Feeney & Monin, 2008; Sutton, 2019), marital satisfaction (Korinek, 2001; Maydanchi et al., 2020), age at the time of parental divorce (Schaan, & Vögele, 2016; Tullius, Kroon, Almansa & Reijneveld, 2022) and relationship duration (Mahl, 2000; Black & Schutte, 2006) are related to attachment and trust.

Therefore, one of the reasons for the contradictory findings of previous research may be due to the lack of attention to these factors that were estimated and controlled in the

current research. Therefore, the aim of this research is to answer this question is there a significant difference in the attachment and trust in couple relationships in married people with and without the experience of parental divorce, by considering the influence of attachment to parents, marital satisfaction, age at the time of parental divorce, and the duration of the relationship?

Methodology

The survey research method was causal-comparative. The statistical population included all married people with and without parental divorce experience living in Iran who had access to the Internet, and a sample consisting of 200 married participants was selected online using the available sampling method. Two groups of married people with a history of parental divorce (100) and without a history of parental divorce (100) answered Questionnaires of Experiences in Close Relationships Revised (Fraley et al., 2000), Interpersonal Trust Questionnaire (Rempel & Holmes, 1986), the Experiences in Close Relationships-Relationship Structures (Fraley et al., 2011) and short form of Enrich Marital Satisfaction (Suleimanian, 1994). The analysis of covariance was used to analyze the data. Also, marital satisfaction and attachment to parents were recognized as covariates and their effect was controlled in the analysis stage.

Results and discussion

The results of the present study indicated that married men and women with and without the experience of parental divorce had significant differences in attachment to the spouse (anxiety and avoidance) and trust in the spouse (predictability, trustworthiness, and faith) without considering covariates. However, the results of one-way ANCOVA showed that when avoidance attachment to parents and marital satisfaction were included as covariates in the analysis, no significant difference in avoidance attachment to the spouse was reported between the two groups with and without the experience of parental divorce ($F=0.651$, $P=0.421$). But when the variables of anxiety attachment to parents and marital satisfaction were included as covariates in the analysis, a significant difference in anxiety attachment to the spouse was reported between the two groups with and without the experience of parental divorce ($F=5.947$, $P=0.016$).

Also, the results of multivariate analysis of covariance showed that when the variables of anxiety attachment to the parents, avoidance attachment to the mother and marital satisfaction were included as covariates in the analysis, the two groups had a significant difference in faith scores ($F=9.666$, $P=0.002$). However, no significant difference was reported in the scores of predictability ($F=6.494$, $P=0.112$) and reliability ($F=1.355$, $P=0.246$) in the two groups.

The present study was conducted to investigate the difference in attachment and trust in the spouse in two groups with and without a history of parental divorce. Due to the contradictory findings observed in previous research, it was attempted to identify effective factors, other than the family structure, which may have played a role in the difference in attachment and trust in the two groups.

Factors such as the length of the relationship, age at the time of parents' divorce, attachment to parents and marital satisfaction were considered in the statistical analysis, in order to partially explain the contradictions of previous research. The results of the present study indicated that parent's divorce effects on the anxiety attachment to the spouse, but not lead to attachment avoidance. Therefore, people's problematic interpretations of parents' divorce may reinforce the fear of loss and play a lesser role in aversion to intimacy (Bernstein et al., 2012). Also, parental divorce plays an important role in trust in the spouse in the dimension of faith. It seems that the dimension of faith is influenced by cognitive factors. It depends more on people's knowledge and assumptions than on other dimensions. But predictability and reliability dimensions are influenced by behavioral factors and dependent on behavioral sequence rather than being influenced by cognitive factors.

The limitations of the present study included the sampling method and the lack of matching of the two groups in levels of education and city of residence. Also, in the current study, only the duration of the relationship, age at the time of parents' divorce, marital satisfaction and attachment to parents were considered, these factors are known in the literature review and their effects were estimated and controlled. But there is no doubt that these variables are only part of the effective indicators and due to limitations, it was not possible to consider other variables.

Acknowledgments

We would like to thank all those who participated in this research.

Authors' contributions

The current article is taken from the master's thesis of the first author Mahya Abbasi in the field of family clinical psychology, Shahid Beheshti University, Tehran. The second author Dr. Mansoreh Sadat Sadeghi is the first Supervisor and the third author Dr. Leili Panaghi is the second Supervisor.

Funding

This research received no grant from financial resources.

Availability of data and materials

Data collection and its results have been confidential and the final results have been published as a group.

Ethics approval and consent to participate

The research has the code of ethics IR.SBU.REC.1401.003 from the ethics committee of Shahid Beheshti University of Tehran, and it has been implemented in compliance with ethical principles such as voluntary participation and protecting the privacy of the participants.

Consent for publication

Participants were assured that their findings were confidential and would be published in an article without mentioning their personal information.

Competing interests

Authors declared no potential conflicts of interest to the research, authorship, and/or publication of this article.

References

- Bernstein, R., Keltner, D., & Laurent, H. (2012). Parental divorce and romantic attachment in young adulthood: Important role of problematic beliefs. *Marriage & Family Review*, 48(8), 711-731. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/01494929.2012.700910>
- Black, K., & Schutte, E. (2006). Recollections of being loved: Implications of childhood experiences with parents for young adults' romantic relationships. *Journal of Family Issues*, 27(10), 1459-1480. <http://dx.doi.org/10.1177/0192513X06289647>
- Crowell, J. A., Treboux, D., & Brockmeyer, S. (2009). Parental divorce and adult children's attachment representations and marital status. *Attachment & Human Development*, 11(1), 87-101. <https://doi.org/10.1080/14616730802500867>

- De Rose, A. (2000). Separation and divorce: Effect on family structures and life conditions. *Labour*, 14(1), 145-160. <https://doi.org/10.1111/1467-9914.00128>
- D'Rozario, A. B., & Pilkington, P. D. (2022). Parental separation or divorce and adulthood attachment: The mediating role of the Abandonment schema. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 29(2), 664-675. <https://doi.org/10.1002/cpp.2659>
- Feeney, B. C., & Monin, J. K. (2008). An attachment-theoretical perspective on divorce. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. The Guilford Press, 934-957. <https://psycnet.apa.org/record/2008-13837-040>
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of general psychology*, 4(2), 132-154. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.4.2.132>
- Franklin, K. E. (2022). Parental divorce, romantic attachment, and internalizing symptoms in adulthood. Thesis of Master of Science in Marriage and Family Therapy, the Faculty of the Department of Human Development and Family Science, East Carolina University. <https://www.proquest.com>
- Jackson, L. (2015). The Impact of Parental Divorce on Children's Confidence Levels in Young Adulthood. MA thesis in Marriage and Family Therapy. The Graduate College. Greenspun College of Urban Affairs. University of Nevada, Las Vegas. <https://edu/thesesdissertations/2541/>
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological inquiry*, 5(1), 1-22. https://psycnet.apa.org/doi/10.1207/s15327965pli0501_1
- Khojaste Mehr, R., Bahmaei, A., Sodani, M., and Abbaspour, Z. (2020). The explanation of divorce formation process: A qualitative research. *Psychological Achievements*, 27(1), 23-46. [In persian] <https://doi.org/10.22055/psy.2020.32329.2488>
- Korinek, A. W. (2001). A new perspective on trust in marital relationships: how trust in specific areas of the relationship relates to marital satisfaction and attachment style. Texas Tech University. <https://www.proquest.com>
- Mahl, D. (2001). The Influence of Parental Divorce on the Romantic Relationship Beliefs of Young Adults. *Journal of Divorce & Remarriage*, 34, 118 - 89. <https://www.semanticscholar.org>
- Maydanchi, M., Yaghobi, A., Goodarzy, K., and Karimi, J. (2020). Comparing the Effectiveness of Training of Emotionally-Focused Approach and Choice Theory on Couple' s Marital Satisfaction and Burnout. *Journal of family research*, 16(3), 377-393. [In persian] <https://www.sid.ir/paper/382707/fa>

- Nuno, M. (2012). *The Relationship between Family Structure and Trust and Loneliness in Young Adults*. MA thesis in Human Development. School of Graduate Studies. Laurentian University Sudbury. <https://www.collectionscanada.gc.ca/obj/thesescanada>
- Schaan, V. K., Schulz, A., Schächinger, H., & Vögele, C. (2019). Parental divorce is associated with an increased risk to develop mental disorders in women. *Journal of affective disorders*, 25(7), 91-99. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.06.071>
- Schaan, V. K., & Vögele, C. (2016). Resilience and rejection sensitivity mediate long-term outcomes of parental divorce. *European child & adolescent psychiatry*, 25(11), 1267-1269. <https://doi.org/10.1007/s00787-016-0893-7>
- Smith-Etxeberria, K., Corres-Medrano, I., & Fernandez-Villanueva, I. (2022). Parental Divorce Process and Post-Divorce Parental Behaviors and Strategies: Examining Emerging Adult Children's Attachment-Related Anxiety and Avoidance. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(16), 10383. <https://doi.org/10.3390/ijerph191610383>
- Sutton, T. E. (2019). Review of attachment theory: Familial predictors, continuity and change, and intrapersonal and relational outcomes. *Marriage & Family Review*, 55(1), 1-22. <http://dx.doi.org/10.1080/01494929.2018.1458001>
- Tullius, J. M., De Kroon, M. L., Almansa, J., & Reijneveld, S. A. (2022). Adolescents' mental health problems increase after parental divorce, not before, and persist until adulthood: a longitudinal TRAILS study. *European child & adolescent psychiatry*, 31(6), 969-978. <https://doi.org/10.1007/s00787-020-01715-0>

Print ISSN: 2251-6654
Online ISSN: 2588-3542

Journal of Family Counseling and Psychotherapy

Vol. 11, No. 1 (31), 2021

[20.1001.1.22516654.1400.11.1.1.9](https://doi.org/10.1001.1.22516654.1400.11.1.1.9)

مقایسه‌ی دلبستگی و اعتماد به همسر در افراد متأهل با و بدون تجربه طلاق

والدین

پذیرش: ۱۴۰۲-۱۲-۲۰

دریافت: ۱۴۰۲-۰۸-۲۸

کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی خانواده، پژوهشکده خانواده، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

محیا عباسی

دانشیار گروه بهداشت خانواده، پژوهشکده خانواده، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. ایمیل:

منصوره السادات صادقی

m_sadeghi@sbu.ac.ir (نویسنده مسئول)

دانشیار گروه بهداشت خانواده، پژوهشکده خانواده، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

لیلی پناغی

چکیده

فروپاشی نظام خانواده یکی از چالش‌های تنش‌زا برای اعضای خانواده است و یکی از تأثیرات حائز اهمیت طلاق والدین در دلبستگی و اعتماد در روابط عاطفی فرزندان است. پژوهش حاضر با هدف مقایسه دلبستگی و اعتماد به همسر در افراد متأهل با و بدون تجربه طلاق والدین صورت گرفت. روش پژوهش، از نوع علی-مقایسه‌ای بود. جامعه آماری شامل تمامی متأهلین با و بدون تجربه طلاق والدین ساکن ایران که به اینترنت دسترسی داشتند، بودند. نمونه‌ای متشکل از ۲۰۰ شرکت‌کننده، با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس و اینترنتی انتخاب شدند. دو گروه متأهلین با و بدون تجربه طلاق والدین (۱۰۰) و بدون تجربه طلاق والدین (۱۰۰) به پرسشنامه‌های تجدیدنظرشده تجارب در روابط نزدیک (Fraley et al., 2000)، اعتماد بین‌فردی (Holmes & Rempel, 1986)، تجارب روابط نزدیک-ساختار رابطه (Fraley et al., 2011) و فرم کوتاه رضایت زناشویی اتریچ (Suleimanian, 1994) پاسخ دادند. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از تحلیل کوواریانس استفاده شد. رضایت زناشویی و دلبستگی به والدین متغیرهایی هم‌تغییر شناخته شدند و در مرحله آنالیز، اثر آن‌ها بر آورد و کنترل شد. نتایج نشان داد با در نظر داشتن متغیرهای هم‌تغییر، در اضطراب دلبستگی و اعتماد به همسر در بعد ایمان تفاوت معناداری وجود دارد. اما در اجتناب دلبستگی و اعتماد به همسر در بعد پیش‌بینی‌پذیری و قابلیت اعتماد، در دو گروه تفاوت معناداری گزارش نشد. دلبستگی و اعتماد به همسر می‌تواند تحت تأثیر تجربه طلاق والدین قرار گیرند. بر این اساس متخصصین خانواده می‌توانند با در نظر داشتن یافته‌های پژوهش حاضر در جهت بهبود وضعیت دلبستگی و اعتماد اقدام نمایند.

کلیدواژه‌ها: اعتماد به همسر، افراد متأهل، تجربه طلاق والدین، دلبستگی به همسر

مقدمه

بحران فروپاشی خانواده، یکی از پیچیده‌ترین تغییرات خانواده معاصر است (Khojaste Mehr et al., 2020). اگرچه بسیاری از پیوندهای زناشویی با هدف ایجاد رابطه‌ای پایدار آغاز می‌شوند، اما با گذشت زمان اهداف، علایق و رویاهای فردی و رابطه‌ای می‌تواند به‌طور چشمگیری تغییر کنند و منجر به از بین رفتن رابطه شوند (Roper, Fife & Seedall, 2020). براساس گزارش سازمان ثبت احوال کشور ایران، در بین سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۴۰۰، میزان طلاق از ۰,۱۲ به ۲,۴ به ازای هر ۱۰۰۰ نفر افزایش یافته است (Abbasi, Omidreshalmani & Safakish., 2021). با گسترش پدیده طلاق، تعداد فزاینده‌ای از فرزندان نیز درگیر بحران روابط والدین خود می‌شوند. تعیین این که چه تعداد از کودکان درگیر هستند، دشوار است (De Rose, 2000). هرچند گاهی به‌نظر می‌آید گسسته شدن پیوند والدین امری ضروری و عاقلانه است، اما نمی‌توان آسیب‌های طلاق را نادیده گرفت (Roper et al., 2020). تجربه چنین رویدادی برای فرزندان می‌تواند نقطه عطفی باشد که تصمیمات آینده به آن بستگی دارد (Franklin, 2022).

یکی از پیامدهای بلندمدت طلاق والدین در زمینه‌ی ایجاد روابط صمیمانه در بزرگسالی است (Jackson, 2015). زمانی که فرزندان خانواده‌های طلاق به صحنه‌ی بزرگسالی می‌رسند، دورانی که عشق و ازدواج در کانون توجه قرار دارد، ممکن است نسبت به فرزندان خانواده‌های بدون تجربه طلاق، فاقد تصویر درونی خوب از والدین به‌عنوان یک زوج باشند (Wallerstein & Lewis, 2004). در واقع عشق و رابطه‌ی عاطفی یک فرآیند دلبستگی محور است (Hazan & Shaver, 1987) و تجربه از بین رفتن رابطه والدین که اولین مدل روابط عاشقانه در زندگی فرزندان است، می‌تواند بر دلبستگی در روابط صمیمانه‌ی آسیب برساند (Smith-Etxeberria et al., 2022). در واقع دلبستگی پیوندی هیجانی و پایدار بین دو فرد است (Faramarzinia, Bahrainian & Manouchehri, 2019) که ادراک فرد از صمیمیت، اعتماد و روابط نزدیک را ایجاد می‌کند و در دو بعد اجتناب و اضطراب قرار می‌گیرد (Fraley & Shaver, 2000).

تجربه فروپاشی ازدواج والدین ممکن است مشکلاتی را در اعتماد بین فردی فرزندان با تجربه طلاق والدین در مقایسه با هم‌تایان در خانواده‌های بدون تجربه طلاق نیز ایجاد کند، زیرا به‌نظر می‌آید در مقایسه با همسالان خود، آموخته‌اند که همه روابط، قوی و باثبات باقی نمی‌مانند (Nuno, 2012). اعتماد در کنار عشق و تعهد، به‌عنوان هسته‌ی مرکزی یک رابطه‌ی پایدار و بادوام در نظر گرفته می‌شود (Brown, 2013). سطوح

بالا تر اعتماد حاکی از اطمینان از رفتارهای آینده همسر و انتظارات مثبت نسبت به پاسخ گو و دردسترس بودن او است (Campbell & Stanton, 2019).

اگرچه کیفیت رابطه زناشویی و طلاق والدین ممکن است در بازنمایی دلبستگی و کیفیت روابط بعدی فرزندان نقش داشته باشد (Crowell et al., 2009)، اما رابطه‌ی بین وضعیت تأهل والدین با دلبستگی و اعتماد به طور متناقضی در داده‌ها منعکس می‌شود، زیرا ممکن است عوامل دیگر بر دلبستگی و اعتماد تأثیر گذارند. یکی از بحث‌برانگیزترین مفهومی تئوری دلبستگی بزرگسالان این است که الگوی ارتباط فرد با همسر تحت تأثیر تاریخچه تعامل او با والدین، قرار می‌گیرد (Hazan & Shaver, 1994). ادعای اصلی این نظریه این است که الگوهای آموخته‌شده در روابط دلبستگی قبلی، تمایل به تداوم دارند (Feeney & Monin, 2008) و این مدل کاری درونی‌شده نقش مهمی در روابط عاشقانه دارد (Sutton, 2019).

هرچند والدین پایه دلبستگی را فراهم می‌کنند، اما دلبستگی تحت تأثیر تجربیات درون روابط عاشقانه نیز قرار می‌گیرد (Sutton, 2019; Winik, 2015). از دیگر عواملی که ممکن است بر مسیر دلبستگی و اعتماد به همسر تأثیر گذارد طول مدت رابطه (Mahl, 2000; Black & Schutte, 2006)؛ و رضایت زناشویی (Maydanchi et al., 2020) است. با توجه به نظریه‌ی وابستگی متقابل هولمز و رمپل عملکرد در رابطه می‌تواند سطوح اعتماد یا عدم اعتماد را تنظیم کند و رضایت زناشویی، اعتماد زوجین را تحت تأثیر قرار دهد (Korinek, 2001; Holmes & Rempel, 1989). از طرفی در طول زمان، بازنمایی‌های دلبستگی همسران در پاسخ به رضایت زناشویی ممکن است تغییر نموده و بر تغییرات رضایت زناشویی تأثیر گذارد (Maydanchi et al., 2020).

در میان مطالعات انجام شده، نتایج (Winik, 2015; D'Rozario & Pilkington, 2022; Schaan et al., 2019) نشان دادند که افراد دارای تجربه طلاق والدین، سطوح بالاتری از اضطراب و اجتناب دلبستگی عاشقانه را نسبت به فرزندان خانواده‌های بدون طلاق نشان می‌دهند. درحالی که (Washington & Hans, 2013)؛ (Washington, 2012; Meyers, 2007) بیان داشتند که تفاوت آماری معناداری در دلبستگی عاشقانه بزرگسالان بین افراد با و بدون تجربه طلاق وجود ندارد. یافته‌های (Franklin, 2022; Roper et al., 2020) حاکی از این بود طلاق والدین بر دلبستگی تأثیری ندارد. همچنین نتایج (Johnston & Thomas, Nuno, 2012; Mahl, 2000)؛ (Franklin et al., 1990; 1996) بیان داشت که افراد با تجربه طلاق والدین به شریک عاطفی خود کمتر اعتماد

می‌کنند. درحالی‌که برخلاف نظر آنان، (Till, 1994; Sessoms, 2010) بیان کردند که متأهلین دارای تجربه طلاق، در زمینه ابعاد اعتماد به همسر در مقایسه با فرزندان متأهل خانواده‌های بدون تجربه طلاق تفاوت آماری معناداری ندارند.

باوجود اینکه در پژوهش‌های خارجی به خوبی بر اهمیت دلبستگی و اعتماد در روابط اشاره شده است (Winik, 2015; Schaan et al., 2019; D Rozario & Pilkington, 2022; Nuno, 2012)، اما کمتر مطالعه‌ای در زمینه دلبستگی و اعتماد در دوران بزرگسالی با در نظر گرفتن تجربه طلاق والدین، در ایران انجام شده است. از آنجایی که بستر تحولات خانواده، از فرهنگی به فرهنگ دیگر متفاوت است (Khojaste Mehr et al., 2020)، تعمیم یافته‌های فرهنگ‌های غربی برای مردم ایران دشوار است. ازطرفی پژوهش‌های خارجی اغلب نتایج متناقضی را به همراه داشتند. در واقع، هرچند انحلال یک خانواده می‌تواند در دلبستگی و اعتماد نقش داشته باشد اما ادبیات پژوهشی بیان می‌کند متغیرهایی چون دلبستگی به والدین (Fraley & Shaver, 2000; Feeney & Monin, 2008; Sutton, 2019; Korinek, 2001; Maydanchi et al., 2020)، رضایت زناشویی، سن در زمان طلاق والدین (Tullius et al., 2022; Schaan, & Vogele, 2016) و طول مدت رابطه (Mahl, 2000; Black & Schutte, 2006) با دلبستگی و اعتماد مرتبط هستند و یکی از دلایل یافته‌های متناقض پژوهش‌های پیشین، ممکن است ناشی از عدم توجه به این عوامل باشد که در پژوهش حاضر برآورد و کنترل آن‌ها مورد توجه قرار گرفته است. از این رو هدف پژوهش حاضر پاسخگویی به این سؤال است که آیا دلبستگی و اعتماد به همسر در افراد متأهل با و بدون تجربه طلاق والدین با در نظر داشتن اثر متغیرهای دلبستگی به والدین، رضایت زناشویی، سن در زمان طلاق والدین و طول مدت رابطه، تفاوت معناداری دارد؟

روش

روش پژوهش حاضر، از نوع علی-مقایسه‌ای بود. جامعه‌ی آماری تمامی زنان و مردان متأهل با و بدون تجربه طلاق والدین ساکن کشور ایران که به اینترنت و پیام‌رسان‌های اجتماعی دسترسی داشتند، در سال ۱۴۰۱ بوده است. حجم نمونه آماری شامل ۲۰۰ نفر از متأهلین با و بدون تجربه طلاق والدین که ۱۰۰ نفر در گروه با تجربه طلاق والدین و ۱۰۰ نفر در گروه بدون تجربه طلاق والدین براساس آلفای ۰/۰۵ و اندازه اثر ۰/۴ به‌عنوان نمونه آماری محسوب شدند. ملاک ورود به پژوهش حاضر شامل در قید حیات بودن همسر و ازدواج اول بود. در پژوهش حاضر از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شده است. بدین ترتیب از طریق

فراخوان در فضای مجازی، پرسشنامه‌ها به صورت آنلاین منتشر شدند. ۱۶۰ شرکت کننده بدون تجربه طلاق والدین و ۱۰۱ نفر دارای تجربه طلاق والدین بودند. پس از حذف پرسشنامه‌هایی که ملاک ورود را نداشتند، در قدم بعدی، از آنجایی که یکی از معمول‌ترین روش‌های کنترل در پژوهش‌های علی-مقایسه‌ای همسازی^۱ است، عواملی که احتمال داده شد نتیجه پژوهش را با مخاطره همراه کند همتا شدند. از این رو در پژوهش حاضر بر اساس سن و جنس همسازی انجام شد به این صورت که از بین ۱۴۵ شرکت کننده متأهل بدون تجربه طلاق والدین، آن‌هایی که از نظر سن و جنس با ۱۰۰ شرکت کننده متأهل دارای تجربه طلاق والدین مشابهت داشتند همتا شدند و نسبت زن و مرد در هر دو گروه برابر شد.

ابزارها

پرسشنامه تجدیدنظرشده تجارب در روابط نزدیک^۲ (ECR-R)

این پرسشنامه توسط (Fraley et al., 2000) ساخته شده است که تجدیدنظرشده پرسشنامه‌ی ECR (Brennan et al., 1998) است. شامل ۳۶ آیتم در مورد دلبستگی بزرگسالان و دارای دو مقیاس اضطراب و اجتناب است. بعد اضطراب، میزان ایمنی یا نایمنی فرد از در دسترس بودن همسر و ترس از طرد شدن و بعد اجتناب، میزان ایمنی یا نایمنی فرد از نزدیکی و وابستگی به همسر را می‌سنجد. این پرسشنامه براساس طیف لیکرت ۷ درجه‌ای از ۱ (کاملاً مخالف) تا ۷ (کاملاً موافق) است. حداقل نمره ۱ و حداکثر ۷ و نمرات بالاتر حاکی از سطوح بالای اضطراب و اجتناب است. ضریب پایایی برای اضطراب را ۰/۹۴ و برای اجتناب را ۰/۹۵ با استفاده از روش بازآزمایی گزارش دادند و همچنین روایی مورد تأیید قرار گرفت (Fraley et al., 2000). در پژوهش (Shokrkon et al., 2006) پایایی با استفاده از روش آلفای کرونباخ، بین ۰/۸۰ تا ۰/۸۶ گزارش شد و نتیجه بررسی روایی نشان داد که بین مقیاس اضطراب ECR-R و مقیاس اضطراب هایزن و شیور، ۰/۴۰ تا ۰/۶۰ و بین مقیاس اجتناب ECR-R و مقیاس اجتناب هایزن و شیور همبستگی ۰/۲۷ تا ۰/۴۳ وجود دارد. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای بعد اضطراب ۰/۹۱ و برای بعد اجتناب ۰/۹۴ به دست آمد.

پرسشنامه اعتماد بین فردی رمپل و هولمز^۳ (IRS)

1. Matching
2. the Experiences in Close Relationships-Revised
3. The Interpersonal Trust Questionnaire of Rempel and Holmes

این پرسشنامه توسط (Holmes & Rempel, 1986) ساخته شد. یک ابزار خودگزارشی شامل ۱۸ آیتم است. هدف پرسشنامه حاضر، ارزیابی میزان اعتماد افراد به همسر است. رمپل و هولمز اعتماد را میزان اطمینانی که هنگام فکر کردن به رابطه خود احساس می‌شود، تعریف کردند. این مقیاس دارای سه خرده مقیاس؛ پیش‌بینی‌پذیری شامل ۵ آیتم (۴، ۵، ۶، ۸، ۱۴)، قابلیت اعتماد شامل ۵ آیتم (۱، ۷، ۱۳، ۱۵، ۱۷) و وفاداری شامل ۸ آیتم (۲، ۳، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۶، ۱۸) است و براساس طیف لیکرت ۷ گزینه‌ای از (۱ کاملاً مخالفم تا ۷ کاملاً موافقم) تنظیم شده است. پایین‌ترین نمره (۱۸) بیان‌گر اعتماد پایین و بالاترین نمره (۱۲۶) نشان‌دهنده اعتماد بالا در روابط است. برای بررسی پایایی، ضریب آلفای کرونباخ را برای مقیاس اعتماد کل ۰/۸۱ و برای زیر مقیاس پیش‌بینی‌پذیری ۰/۷۰، قابلیت اعتماد ۰/۷۲ و وفاداری ۰/۸۰ گزارش دادند، همچنین برای بررسی روایی، میزان همبستگی پیش‌بینی‌پذیری و وفاداری ۰/۴۸، اعتماد و پیش‌بینی‌پذیری ۰/۴۴ و وفاداری و اعتماد ۰/۶۱ بیان شد (Holmes & Rempel, 1986). در پژوهش صورت گرفته در ایران توسط (Javidmehr, 2014) روایی، از طریق تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد، ضریب اعتبار همسانی درونی مقیاس اعتماد ۰/۸۲ و خرده مقیاس‌های پیش‌بینی‌پذیری ۰/۳۲، اعتماد ۰/۷۷ و وفاداری ۰/۸۱ بیان شد، همچنین ضریب آلفای کرونباخ در پژوهش آنان ۰/۸۲ به‌دست آمد. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای زیر مقیاس پیش‌بینی‌پذیری ۰/۶۸، قابلیت اعتماد ۰/۸۷، وفاداری ۰/۷۷ و برای نمره کل اعتماد ۰/۹۳ گزارش شد.

با توجه به پیشینه پژوهشی، دلبستگی به والدین با دلبستگی و اعتماد به همسر رابطه دارند. همچنین، رضایت زناشویی می‌تواند در دلبستگی و اعتماد به همسر نقش داشته باشد. از این‌رو، پرسشنامه‌های ECR-RS و رضایت زناشویی انریچ با هدف برآورد و کنترل دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی استفاده شده است.

پرسشنامه تجارب روابط نزدیک-ساختار رابطه^۱ (ECR-RS)

این پرسشنامه توسط (Fraleigh, Heffernan, Vicary & Brumbaugh, 2011) فرالی، هفرنان، ویکری و برامباک در سال ۲۰۱۱ به‌عنوان پرسشنامه خودگزارش‌دهی، از فرم بازبینی‌شده پرسشنامه تجارب روابط نزدیک تدوین شد. چهار حوزه رابطه در ارتباط با پدر، مادر، شریک عاطفی و صمیمی‌ترین دوست را می‌سنجد که در

پژوهش حاضر حیطه ارتباط با پدر و مادر مدنظر است. شامل ۳۶ سؤال و برای سنجش هر حیطه‌ای از روابط ۹ سؤال اختصاص داده شده است که دو بعد اجتناب دلبستگی و اضطراب دلبستگی را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. نمره گذاری آن لیکرت ۷ گزینه‌ای (۱ کاملاً مخالفم تا ۷ کاملاً موافقم) است. در هر حیطه رابطه، نمرات بالاتر حاکی از دلبستگی ناایمن است. ضریب آلفای کرونباخ برای اضطراب دلبستگی به مادر ۰/۸۴ و پدر ۰/۸۷ و همچنین برای اجتناب دلبستگی به مادر ۰/۹۱ و پدر ۰/۹۲ گزارش دادند، همچنین اعتبار همگرا و متمایز را بررسی کردند و اضطراب و اجتناب در بیشتر حوزه‌های رابطه‌ای با عملکرد ارتباط مرتبط بود است (Fraley et al., 2011). در پژوهش (Poravari, Ghanbari, Zadeh mohammadi a Panaghi, 2014) ضریب آلفای کرونباخ برای اجتناب دلبستگی به مادر ۰/۸۶ و پدر ۰/۸۵ و برای اضطراب دلبستگی به مادر ۰/۸۰ و پدر ۰/۷۶ گزارش شد. ضریب بازآزمایی پیرسون در طی اجرای ۲ هفته آزمون برای اجتناب دلبستگی به مادر ۰/۷۵ و پدر ۰/۷۳ و برای اضطراب دلبستگی به مادر ۰/۷۱ و پدر ۰/۶۹ بیان شد. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ در اجتناب دلبستگی به مادر ۰/۹۲ و پدر ۰/۹۱ و در اضطراب دلبستگی به مادر ۰/۸۵ و پدر ۰/۷۴ گزارش شد.

پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ^۱

این پرسشنامه توسط (Olson, Fournier & Druckman, 1985) با هدف ارزیابی موارد مشکل‌زا، شناخت نقاط قوت، قدرت و پربارسازی روابط زناشویی در مشاوره طراحی شد. فرم کوتاه ۴۷ سؤالی توسط (Suleimanian, 1994) تدوین شد. در پژوهش حاضر از فرم کوتاه استفاده شد که شامل ۹ خرده مقیاس است. نمره گذاری به صورت طیف لیکرت پنج گزینه‌ای (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) است. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ گزارش شد و اعتبار بازآزمایی پرسشنامه در فاصله زمانی ۴ هفته بین ۰/۷۷ برای اوقات فراغت تا ۰/۹۲ برای روابط جنسی و تحریف آرمانی بوده است (Olson et al., 1985). در ایران همبستگی درونی را ۰/۹۵ گزارش کرده است و اعتبار بازآزمایی آن در فاصله زمانی یک هفته ۰/۹۴ گزارش شد (Suleimanian, 1994).

شیوهی اجرا پژوهش

1. Enrich Marital Satisfaction Questionnaire

در پژوهش حاضر، پس از ارسال و ثبت طرح در کمیته اخلاق دانشگاه شهید بهشتی و اخذ کد اخلاق IR.SBU.REC.1401.003، نمونه پژوهش از طریق انتشار فراخوان پرسشنامه در کانال‌ها و گروه‌های تلگرام، واتساپ و اینستاگرام (از جمله: گروه‌های دانشگاهی و انجمن‌های علمی؛ گروه‌های مرتبط با خانواده، مشاوره خانواده، مددکاری، جامعه‌شناسی) از افراد متأهل دعوت به عمل آمد. قبل از ورود به لینک پرسشنامه، توضیحاتی در رابطه با هدف پژوهش، نحوه و مدت زمان پاسخ‌دهی، اطمینان از محرمانه بودن و عدم نیاز به اطلاعات هویتی توضیحاتی داده شد که در صورت رضایت، پرسشنامه‌ها را تکمیل نمایند. سابقه طلاق والدین با استفاده از یک سؤال تک موردی ارزیابی شد: "آیا تجربه طلاق والدین دارید؟". پاسخ‌دهندگان که به این مورد "خیر" پاسخ دادند به مرحله بعدی تکمیل پرسشنامه هدایت شدند. از شرکت‌کنندگانی که پاسخ "بله" داشتند، سؤال بعدی در مورد سن آن‌ها در زمان طلاق پرسیده شد.

در نهایت ۲۶۱ پرسشنامه جمع‌آوری شد. ۱۶۰ شرکت‌کننده بدون تجربه طلاق والدین و ۱۰۱ نفر دارای تجربه طلاق والدین بودند. از بین افراد متأهل بدون تجربه طلاق والدین ۱۴ نفر به دلیل ازدواج مجدد و یک نفر به دلیل در قید حیات نبودن همسر از پژوهش حذف شدند. همچنین در میان افراد متأهل دارای تجربه طلاق والدین ۱ نفر به دلیل ازدواج مجدد از پژوهش خارج شد. در قدم بعدی، از بین ۱۴۵ شرکت‌کننده متأهل بدون تجربه طلاق والدین، آن‌هایی که از نظر سن و جنس با ۱۰۰ شرکت‌کننده متأهل دارای تجربه طلاق والدین مشابهت داشتند هم‌تا شدند. در نهایت به‌منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش، از تحلیل کوواریانس^۱ و واریانس چند متغیره استفاده شده است. دلیل استفاده از تحلیل کوواریانس این بوده است که با توجه به پیشینه پژوهشی، تفاوت بین دو گروه در دلبستگی و اعتماد به همسر ممکن است صرفاً به دلیل وضعیت تأهل والدین نبوده و عواملی چون سن در زمان طلاق والدین، طول مدت رابطه، دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی نقش داشته باشند.

یافته‌ها

میانگین و انحراف معیار سنی گروه متأهلین بدون تجربه طلاق والدین برابر با ۳۷٫۵۷ و ۹٫۳۴ سال و گروه متأهلین با تجربه طلاق والدین برابر با ۳۶٫۰۷ و ۸٫۷۲ سال بود. میانگین و انحراف معیار طول مدت رابطه گروه متأهلین بدون تجربه طلاق والدین برابر با ۱۱٫۶۳ و ۸٫۹ سال و گروه متأهلین با تجربه طلاق والدین

1. Analysis of Covariance

برابر با ۹,۴۸ و ۷,۸۹ سال بود. میانگین و انحراف معیار سن در زمان طلاق والدین در گروه متأهلین با تجربه طلاق والدین برابر با ۱۰,۸۴ و ۵,۷۱ بود. در گروه بدون تجربه طلاق والدین، میزان تحصیلات برابر با دیپلم و زیردیپلم ۳ نفر (۳ درصد)، کارشناسی و کاردانی ۴۱ نفر (۴۱ درصد) و دکتری و کارشناسی ارشد ۵۶ نفر (۵۶ درصد) و در گروه با تجربه طلاق والدین میزان تحصیلات برابر بود با دیپلم و زیردیپلم ۱۶ نفر (۱۶ درصد)، کارشناسی و کاردانی ۴۶ نفر (۴۶ درصد) و دکتری و کارشناسی ارشد ۳۸ نفر (۳۸ درصد) بود. همچنین نسبت زنان و مردان در هر دو گروه برابر بود (۵۰ زن، ۵۰ مرد).

آزمون t مستقل به منظور بررسی تفاوت سن و طول مدت رابطه در دو گروه با و بدون تجربه طلاق، نشان داد که تفاوت سن ($t=1,174$, $P=0,243$) و تفاوت طول مدت رابطه ($t=1,807$, $P=0,072$) در دو گروه معنادار نبود. از این نظر می توان نتیجه گرفت، دو گروه از نظر میانگین سن و طول مدت رابطه، همتا بودند. همچنین میزان خوی دو به دست آمده از آزمون کای اسکور به منظور بررسی تفاوت تحصیلات در دو گروه با و بدون تجربه طلاق والدین به لحاظ آماری معنادار بود ($value=12,63$, $P=0,002$) و دو گروه از نظر تحصیلات همتا نبودند.

جدول ۱ میانگین و انحراف معیار دل بستگی به همسر، اعتماد به همسر، دل بستگی به والدین و رضایت زناشویی در دو گروه

متغیر	گروه بدون تجربه طلاق والدین		گروه با تجربه طلاق والدین	
	میانگین	انحراف	میانگین	انحراف
دل بستگی به همسر	بعد اضطراب	۲,۶۴	۰,۹۳	۳,۴۴
	بعد اجتناب	۲,۵۲	۱,۰۵	۳,۱۷
اعتماد به همسر	پیش بینی پذیری	۲۳,۲۰	۴,۲۷	۲۰,۰۲
	قابلیت اعتماد	۲۶,۸۲	۶,۱۶	۲۲,۵۹
	وفاداری	۴۲,۴۷	۹,۸۱	۳۳,۷۸
دل بستگی به والدین	پدر	۳,۳۸	۱,۴۶	۴,۴۰
	بعد اجتناب	۲,۲۳	۱,۴۹	۲,۸۰
	بعد اضطراب	۳,۲۵	۱,۵۰	۴,۰۶
مادر	بعد اجتناب	۲,۱۶	۱,۵۴	۳,۰۵
	بعد اضطراب	۱۷۴,۳۹	۳۰,۶۵	۱۵۵,۱۹
رضایت زناشویی		۳۳,۰۴		

همان طور که در جدول ۱ ملاحظه می گردد، میانگین نمرات اضطراب و اجتناب دل بستگی به همسر و والدین در گروه با تجربه طلاق والدین بالاتر از نمرات در گروه بدون تجربه طلاق والدین است. همچنین

میانگین نمرات اعتماد به همسر و رضایت زناشویی در گروه بدون تجربه طلاق والدین بالاتر از نمرات در گروه با تجربه طلاق والدین بوده است.

جدول ۲ نتایج ماتریس همبستگی بین متغیرهای وابسته (دل بستگی و اعتماد به همسر) و متغیرهای طول مدت رابطه، سن در زمان طلاق والدین، اجتناب و اضطراب دل بستگی به والدین و رضایت زناشویی

رضایت زناشویی	دل بستگی به پدر-اضطراب	دل بستگی به پدر-اجتناب	دل بستگی به مادر-اضطراب	دل بستگی به مادر-اجتناب	سن در زمان طلاق والدین	طول مدت رابطه		
-۰,۵۳۶**	۰,۳۰۸**	۰,۱۲۱	۰,۴۸۱**	۰,۲۰۸**	-۰,۲۳۰*	۰,۰۹۰	همبستگی	دل بستگی به همسر-
۰,۰۰۱	۰,۰۰۱	۰,۰۸۸	۰,۰۰۱	۰,۰۰۳	۰,۰۲۱	۰,۲۰۷	سطح معناداری	اضطراب
۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۱۰۰	۲۰۰	تعداد	
-۰,۷۵۹**	۰,۰۴۶	۰,۲۸۱**	۰,۱۷۳*	۰,۳۷۱**	-۰,۰۶۸	۰,۱۰۵	همبستگی	دل بستگی به همسر-
۰,۰۰۱	۰,۵۱۹	۰,۰۰۱	۰,۰۱۵	۰,۰۰۱	۰,۵۰۰	۰,۱۳۸	سطح معناداری	اجتناب
۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۱۰۰	۲۰۰	تعداد	
۰,۶۹۸**	-۰,۰۹۳	-۰,۰۳۰۶**	-۰,۰۳۴**	-۰,۰۳۳**	۰,۱۹۷*	۰,۰۲۴	همبستگی	اعتماد-
۰,۰۰۱	۰,۱۹۱	۰,۰۰۳	۰,۰۰۱	۰,۰۰۱	۰,۰۴۹	۰,۷۳۷	سطح معناداری	پیش بینی پذیری
۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۱۰۰	۲۰۰	تعداد	
۰,۷۵۰**	-۰,۰۸۵	-۰,۰۲۸۶**	-۰,۰۱۸۶**	-۰,۰۴۱۸**	۰,۱۴۲	-۰,۰۵۴	همبستگی	اعتماد-
۰,۰۰۱	۰,۲۳۱	۰,۰۰۱	۰,۰۰۸	۰,۰۰۱	۰,۱۵۹	۰,۴۵۰	سطح معناداری	قابلیت اعتماد
۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۱۰۰	۲۰۰	تعداد	
۰,۸۵۲**	-۰,۰۱۶*	-۰,۰۳۱۹**	-۰,۰۲۷۲**	-۰,۰۳۸۵**	۰,۱۴۲	۰,۰۰۶	همبستگی	اعتماد-
۰,۰۰۱	۰,۰۲۴	۰,۰۰۱	۰,۰۰۱	۰,۰۰۱	۰,۱۵۸	۰,۹۳۴	سطح معناداری	وفاداری
۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۱۰۰	۲۰۰	تعداد	

برای این که متغیری به عنوان متغیر کووریت در نظر گرفته شود بایستی همبستگی قابل قبولی با متغیر وابسته داشته باشد. همان طور که در جدول ۲ ملاحظه می گردد تنها میزان همبستگی بین اضطراب دل بستگی به والدین و رضایت زناشویی با اضطراب دل بستگی به همسر در دامنه مورد قبول ۰,۳ تا ۰,۹ قرار داشت. همچنین میزان همبستگی بین اجتناب دل بستگی به والدین و رضایت زناشویی با اجتناب دل بستگی به همسر در دامنه مورد قبول بوده است. به جهت اینکه الزام همبستگی متغیرهای هم تغییر با متغیر وابسته در دو بعد دل بستگی به همسر متفاوت بودند، از این رو به طور جداگانه برای این متغیرهای هم تغییر و ابعاد دل بستگی به همسر تحلیل آنکوا انجام شد. همچنین میزان همبستگی بین متغیرهای اجتناب دل بستگی به والدین و رضایت زناشویی با سه بعد اعتماد به همسر همبستگی معناداری دارند. از این رو الزام همبستگی متغیرهای هم تغییر (اجتناب دل بستگی به والدین و رضایت زناشویی) با متغیر وابسته (اعتماد به همسر) برقرار بود و تحلیل مانکوا انجام شد.

همچنین برای این که متغیری به عنوان متغیر کووریت در نظر گرفته شود، لازم است در دو گروه تفاوت معنادار وجود داشته باشد. از این رو برای بررسی اثر اصلی متغیرهای هم‌تغییر (دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی) در دو گروه از تحلیل واریانس استفاده شد. نتایج نشان داد که تفاوت معناداری در متغیرهای هم‌تغییر دلبستگی به مادر-اجتناب ($F=11,722$, $P<0,001$)، دلبستگی به مادر-اضطراب ($P<0,001$)، هم‌تغییر دلبستگی به پدر-اجتناب ($F=20,415$, $P<0,001$)، دلبستگی به پدر-اضطراب ($P=0,008$)، $F=13,94$ ، دلبستگی به رضایت زناشویی ($F=7,274$, $P<0,001$)، $F=20,805$ در دو گروه‌های وجود دارد.

برای پاسخ به این سؤال که آیا بین اضطراب و اجتناب دلبستگی به همسر در افراد متأهل با و بدون تجربه طلاق والدین تفاوت وجود دارد (با کنترل دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی)، از تحلیل کوواریانس تک متغیره بهره برده شد. ابتدا پیش‌فرض همگنی شیب رگرسیون بررسی شد و تعامل معناداری بین اضطراب دلبستگی به همسر و متغیرهای هم‌تغییر اضطراب دلبستگی به مادر، اضطراب دلبستگی به پدر و رضایت زناشویی گزارش نشد ($F=0,242$, $P=0,785$). همچنین تعامل معناداری بین اجتناب دلبستگی به همسر و متغیرهای هم‌تغییر اجتناب دلبستگی به مادر، اجتناب دلبستگی به پدر و رضایت زناشویی گزارش نشد ($F=0,281$, $P=0,756$). در نتیجه فرض مبنی بر همگنی شیب رگرسیون تایید شد.

ابتدا تفاوت اضطراب دلبستگی به همسر در دو گروه با و بدون تجربه طلاق والدین با کنترل متغیرهای هم‌تغییر (اضطراب دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی) بررسی شده است. برای بررسی مفروضه برابری واریانس‌ها، نتایج نشان داد که مقدار F در آزمون لوین در سطح $0,05$ معنادار نیست ($F=3,402$, $P=0,067$).

جدول ۳ نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیره برای مقایسه اضطراب دلبستگی به همسر در دو گروه، با کنترل متغیرهای هم‌تغییر (اضطراب دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی)

متغیر مستقل	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	مجذور سهمی انا	قدرت مطالعه
گروه	۵,۰۵۳	۱	۵,۰۵۳	۵,۹۴۷	۰,۰۱۶	۰,۰۳۰	۰,۶۸

نتایج آنکوای یک راهه در جدول ۳ نشان داد زمانی که متغیرهای هم‌تغییر اضطراب دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی در تحلیل وارد شدند، تفاوت معناداری در اضطراب دلبستگی به همسر در بین دو گروه گزارش شد ($F=5,947$, $P=0,016$). به عبارتی با خارج کردن تأثیرات متغیرهای هم‌تغییر، همچنان تفاوت آماری معنادار وجود دارد.

سپس تفاوت اجتناب دلبستگی به همسر در دو گروه با و بدون تجربه طلاق والدین با کنترل متغیرهای هم‌تغییر (اجتناب دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی) بررسی شده است. برای بررسی مفروضه برابری واریانس‌ها، مقدار F در آزمون لوین در سطح 0.05 معنادار نیست ($F=0.129, P=0.72$).

جدول ۴ نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیره برای مقایسه اجتناب دلبستگی به همسر در دو گروه با کنترل متغیرهای هم‌تغییر (اجتناب دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی)

متغیر مستقل	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	مجزور سهمی اتا	قدرت مطالعه
گروه	۰.۳۹۸	۱	۰.۳۹۸	۰.۶۵۱	۰.۴۲۱	۰.۰۰۳	۰.۱۲۶

نتایج آنکوای یک راهه در جدول ۴ نشان داد زمانی که متغیرهای هم‌تغییر اجتناب دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی در تحلیل وارد شدند، تفاوت معناداری در اجتناب دلبستگی به همسر در بین دو گروه گزارش نشد ($F=0.651, P=0.421$). به عبارتی با خارج کردن تأثیرات متغیرهای هم‌تغییر، تفاوت آماری معنادار بین دو گروه مشاهده نشد. درحالی که تحلیل واریانس چند متغیری برای بررسی اثر اصلی متغیر مستقل نشان داده بود که تفاوت آماری معناداری بین دو گروه در اضطراب دلبستگی به همسر ($P<0.001$)، $F=25.407$ و اجتناب دلبستگی به همسر ($P<0.001, F=20.805$) وجود دارد.

برای پاسخ به این سؤال که آیا بین اعتماد به همسر (پیش‌بینی‌پذیری همسر، قابلیت اعتماد و وفاداری) در افراد متأهل با و بدون تجربه طلاق والدین تفاوت وجود دارد (با کنترل متغیرهای اجتناب دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی) از تحلیل کوواریانس چند متغیره بهره برده شد. ابتدا همگنی شیب رگرسیون در متغیر وابسته و متغیرهای هم‌تغییر (اجتناب دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی) بررسی شد. برای بررسی همگنی شیب رگرسیون نتایج نشان داد که تعامل معناداری بین متغیر وابسته و متغیرهای هم‌تغییر وجود ندارد. برای تعیین فرض همگنی ماتریس واریانس-کوواریانس ابعاد اعتماد به همسر از آزمون ام‌باکس استفاده شد. از آنجایی که سطح معناداری بیشتر از 0.05 است ($P=0.083, F=1.863, Box's M=11.368$) از آزمون لامبدای ویلکز استفاده شد. همچنین مقدار F در آزمون لوین در سطح 0.05 معنادار نبوده است.

جدول ۵ نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیری برای مقایسه اعتماد به همسر در دو گروه، با در نظر داشتن متغیرهای هم‌تغییر (اجتناب دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی)

اثر	ارزش	F	سطح معناداری	درجه آزادی مفروض	درجه آزادی خطا	مجذور سهمی اتا	قدرت مطالعه
اثر پیلای	۰,۰۶۴	۴,۳۶۶	۰,۰۰۵	۳	۱۹۲	۰,۰۶۴	۰,۸۶۶
لامیدای ویلکز	۰,۰۹۳۶	۴,۳۶۶	۰,۰۰۵	۳	۱۹۲	۰,۰۶۴	۰,۸۶۶
اثر هتلینگ	۰,۰۰۶۸	۴,۳۶۶	۰,۰۰۵	۳	۱۹۲	۰,۰۶۴	۰,۸۶۶
بزرگ‌ترین ریشه روی	۰,۰۰۶۸	۴,۳۶۶	۰,۰۰۵	۳	۱۹۲	۰,۰۶۴	۰,۸۶۶

در جدول ۵ نتایج آزمون لانداى ویلکز نشان داد زمانی که متغیرهای هم تغییر اجتناب دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی در تحلیل وارد شدند، تفاوت معناداری در اعتماد به همسر در بین دو گروه گزارش شد ($F=4,366, P=0,005$).

جدول ۶ نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری برای بررسی اثرات بین آزمودنی در مقایسه‌ی ابعاد اعتماد به همسر با کنترل متغیرهای کووریت (اجتناب دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی) در دو گروه

متغیر وابسته	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجذور سهمی اتا	قدرت مطالعه
پیش‌بینی‌پذیری	۷۹,۳۳۸	۱	۷۹,۳۳۸	۶,۴۹۴	۰,۰۱۱۲	۰,۰۳۲	۰,۷۲
قابلیت اعتماد	۳۱,۵۵۹	۱	۳۱,۵۵۹	۱,۳۵۵	۰,۲۴۶	۰,۰۰۷	۰,۲۱
وفاداری	۳۵۴,۱۸۳	۱	۳۵۴,۱۸۳	۹,۶۶۶	۰,۰۰۲	۰,۰۴۷	۰,۸۷

جدول ۶ نشان داد که نمرات وفاداری ($F=9,666, P=0,002$) در دو گروه تفاوت معناداری دارد. اما در نمرات پیش‌بینی‌پذیری ($F=6,494, P=0,012$) و قابلیت اعتماد ($F=1,355, P=0,246$) تفاوت معناداری در دو گروه گزارش نشد. درحالی که تحلیل واریانس چند متغیری برای بررسی اثر اصلی متغیر مستقل نشان داده بود که تفاوت آماری معناداری بین دو گروه در سه بعد اعتماد به همسر شامل پیش‌بینی‌پذیری ($P<0,001$), $F=23,032$ ، قابلیت اعتماد ($F=17,826, P<0,001$) و وفاداری ($F=30,975, P<0,001$) وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مقایسه دلبستگی و اعتماد به همسر در دو گروه با و بدون تجربه طلاق والدین انجام شد. نتایج نشان داد با در نظر داشتن متغیرهای هم تغییر، تفاوت در اضطراب دلبستگی به همسر و بعد وفاداری اعتماد به همسر در بین دو گروه با و بدون تجربه طلاق والدین معنادار است، درحالی که تفاوت آماری معناداری در اجتناب دلبستگی به همسر و بعد پیش‌بینی‌پذیری و قابلیت اعتماد به همسر در دو گروه گزارش نشد.

یافته‌های پژوهش حاضر در خصوص تفاوت اضطراب دلبستگی به همسر در دو گروه، با نتایج پژوهش‌های (Bernstein et al., 2012; Winik, 2015; Shahovisi, Goodarzi & Ezatpour, Crowell et al, 2009) ; در تبیین این یافته، می‌توان اشاره داشت تجارب منفی اولیه خانوادگی می‌تواند تأثیری پایدار بر انتظارات و کیفیت روابط عاشقانه بزرگسالان داشته باشد (Sutton, 2019). درواقع همسو با یافته‌ی (Smith-Etxeberria & Eceiza, 2021) بزرگسالان با تجربه طلاق والدین، بیشتر احتمال دارد اضطراب دلبستگی را گزارش کنند و این تا حدی به دلیل وجود ترس و انتظار از طرد و رهاشدگی است، زیرا در سال‌های اول پس از طلاق، والدین اغلب درگیر واکنش‌های عاطفی خود نسبت به طلاق هستند که اختلال در زمینه فرزندپروری و روابط دلبستگی‌محور را به همراه دارد. از این رو به نظر می‌آید تفاسیر مشکل‌ساز افراد از طلاق والدین، بیشتر ترس از دست دادن را تقویت کند و نقش کمتری در بیزاری از صمیمیت داشته باشد (Bernstein et al., 2012).

یافته‌های پژوهش در خصوص عدم وجود تفاوت معنادار در اجتناب دلبستگی به همسر در دو گروه، با یافته‌های (Washington, 2012; Fraley & Heffernan, 2013; Roper et al., 2020; Franklin, Meyers, 2007) ; (2022) همسو است. از آنجایی که رضایت زناشویی و دلبستگی به والدین به عنوان متغیر هم‌تغییر در نظر گرفته شده بودند، در تبیین چنین یافته‌ای می‌توان بیان داشت که افراد با تجربه طلاق والدین، ممکن است تحت تأثیر پیامدهای منفی طلاق والدین و به دنبال کسب حمایت، به طور نامناسب و عجولانه یک رابطه عاطفی را به منظور جایگزین شخصیت اولیه دلبستگی انتخاب کنند (Hazan & Shaver, 1994)، در نتیجه در طول رابطه رضایت را تجربه نکرده و ارزیابی منفی از رابطه داشته باشند و همین امر زمینه اجتناب دلبستگی را فراهم آورد. از طرف دیگر، (Bowlby, 1982) استدلال کرده است که تاریخچه دلبستگی اولیه به دو شکل بر بازنمایی‌های بعدی تأثیر می‌گذارد. در نوع اول، بازنمایی فعلی تنها به محیط فعلی وابسته است. در نوع دوم، محیط کنونی با بازنمایی گذشته در تعامل است تا یک بازنمایی فعلی ایجاد نماید. در پژوهش حاضر به نظر می‌آید اجتناب دلبستگی به والدین در اجتناب دلبستگی به همسر نقش دارد.

همچنین یافته پژوهش حاضر در خصوص تفاوت معنادار اعتماد به همسر در دو گروه، با یافته‌های (Johnston & Thomas, 1996; Mahl, 2000; Nuno, 2012; Franklin et al., 1990) ; همسو است و با یافته‌های

(Till, 1994; Sessoms, 2010)؛ ناهمسو است. در تبیین چنین یافته‌ای می‌توان اشاره داشت که همسو با نتایج (Franklin et al., 1990) طلاق ممکن است به‌عنوان یک ازدواج ناموفق در جهان‌بینی فرزندان گنجانده شود و با گذشت زمان تأثیرات منفی طلاق والدین به روابطی تعمیم داد شود که شبیه‌ترین نوع رابطه با نوع روابط والدین (یعنی ازدواج) است. همچنین همسو با نتایج (Nuno, 2012) می‌توان بر این نکته اشاره داشت که با توجه به این که افراد دارای تجربه طلاق والدین شاهد پیامدهایی منفی طلاق والدین بودند، ممکن است برای احتیاط از چنین پیامدهایی، میزان سرمایه‌گذاری خود در رابطه و اعتماد به همسر را کنترل کنند.

با توجه به این که پژوهش (Mahl, 2002; Nuno, 2002)؛ نشان دادند که فارغ از ساختار خانواده، ماهیت کیفیت روابط با والدین و همچنین دلبستگی به والدین، بر سطوح اعتماد در روابط عاطفی نقش موثری دارد. همچنین براساس یافته (Campbell & Stanton, 2019) که بر نقش رضایت زناشوی در اعتماد به همسر تأکید داشتند، در پژوهش حاضر نشان داده شد که باوجود در نظر گرفتن دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی در دو گروه همچنان تفاوت در اعتماد به همسر در بعد ایمان و وفاداری معنادار بود. اما تفاوت در دو بعد قابلیت اعتماد و پیش‌بینی‌پذیری معنادار نبود. در تبیین چنین یافته‌ای می‌توان بیان داشت که با توجه به این که مهم‌ترین جنبه اعتماد در روابط نزدیک ایمان است و ادراکات درونی به شدت با ایمان مرتبط هستند (Holmes & Rempel, 1989)، به‌نظر می‌آید بعد ایمان تحت تأثیر عوامل شناختی است، و بیشتر از سایر ابعاد به شناخت و فرضیات افراد بستگی دارد و طلاق والدین ممکن است بر باورهای بنیادین افراد در زمینه بعد ایمان تأثیر گذارد. اما بعد پیش‌بینی‌پذیری و قابلیت اعتماد بیشتر از اینکه تحت تأثیر عوامل شناختی باشند تحت تأثیر عوامل رفتاری و وابسته به توالی رفتاری است. با توجه به پژوهش (Chang, Yang, Yeh & Hus, 2016) توسعه اعتماد بر انجام اقدامات خاصی چون تعامل متقابل، انجام تعهدات، سرمایه‌گذاری در رابطه و ارتباط موثر تمرکز دارد و رضایت زناشویی این اقدامات را نیز دربرمی‌گیرد، در نتیجه بعد پیش‌بینی‌پذیری و قابلیت اعتماد تحت تأثیر قرار گرفته است.

به‌طور کلی در پژوهش حاضر به‌دلیل یافته‌های متناقضی که در پژوهش‌های پیشین ملاحظه گردید تلاش بر آن شد تا عوامل موثر غیر از ساختار خانواده نیز که ممکن بود در تفاوت دلبستگی و اعتماد نقش داشتند شناسایی شوند تا از این طریق، تناقضات پژوهش‌های پیشین تا حدی تبیین گردد. اضطراب دلبستگی، نشانه‌هایی چون احساس ارزشمندی پایین، نگرانی از طرد شدن، وابستگی بیش از حد، نیاز به دریافت

اطمینان مکرر و حساسیت زیاد به همراه دارد و از طرفی افراد مضطرب تمایل دارند که در مواقع پریشانی عاطفی به دنبال همسر خود باشند. در شرایط پریشانی و با توجه به ویژگی افراد با اضطراب دلبستگی، احتمال ارزیابی‌های منفی بیشتر از انگیزه‌های همسر، ممکن است زمینه تضعیف اعتماد را نیز فراهم آورد. شایان توجه است که دلبستگی به والدین و رضایت زناشویی ممکن است به عنوان یک عامل محافظتی در برابر اجتناب دلبستگی از همسر باشند. از این رو توجه به متغیرهای هم تغییر و در نظر داشتن نمونه همگن از نظر سن و جنس از محاسن پژوهش حاضر است.

محدودیت‌های پژوهش

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر روش نمونه‌گیری بود که از نوع در دسترس و از طریق فضای مجازی صورت گرفت و همچنین دو گروه از نظر تحصیلات و شهر محل سکونت همتا نبودند. در مطالعه حاضر تنها به طول مدت رابطه، سن در زمان طلاق والدین، رضایت زناشویی و دلبستگی به والدین توجه شد، که با بررسی پیشینه پژوهشی شناخته شده و اثر آن‌ها بر آورد و کنترل گردید اما تردیدی نیست که این متغیرها تنها بخشی از شاخص‌های اثرگذار هستند و به دلیل محدودیت امکان در نظر داشتن متغیرهای دیگر وجود نداشت.

پیشنادهای پژوهشی و کاربردی

با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌گردد پژوهش حاضر در گروه‌هایی که از نظر تحصیلات و محل سکونت همتا هستند، انجام گیرد. عوامل اثرگذار دیگری که ممکن است بر نتیجه تأثیر بگذارد شناسایی و اثرشان بر آورد و کنترل گردد. نتایج پژوهش حاضر می‌تواند جهت افزایش دانش در ارتباط با این که تجربه طلاق والدین چه تأثیری بر شکل‌گیری دلبستگی و اعتماد افراد دارای تجربه طلاق والدین در روابط با همسر دارد، کاربرد داشته و در برنامه‌ریزی‌های آموزشی مورد استفاده قرار گیرد. از این رو زمانی که وارد روابط صمیمانه می‌شوند، درک تأثیرات احتمالی تجربیات گذشته و همچنین عوامل محافظتی چون رضایت زناشویی و دلبستگی به والدین ممکن است مفید باشد. همچنین در زمان مداخلات بالینی در زمان انحلال روابط زناشویی اطلاعات لازم برای کمک به محافظت از فرزندان در برابر پیامدهای منفی طلاق همچون حمایت از فرزندان، ایجاد محیطی امن برای رشد آن‌ها، توجه و ارزش نهادن به احساسات منفی فرزندان در اختیار زوجین قرار گیرد.

اخلاق پژوهش

پژوهش حاضر دارای کد اخلاق IR.SBU.REC.1401.003 از کمیته اخلاق دانشگاه شهید بهشتی تهران است. همچنین با رعایت ملاحظات اخلاقی چون شرکت داوطلبانه و حفظ حریم شرکت کنندگان اجرا و در تاریخ ۱۴۰۱/۱۱/۲۴ دفاع شده است.

مشارکت نویسندگان

مقاله حاضر برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول محیا عباسی در رشته روان شناسی بالینی خانواده دانشگاه شهید بهشتی تهران است. نویسنده دوم دکتر منصوره السادات صادقی استاد راهنمای اول و نویسنده سوم دکتر لیلی پناغی استاد راهنمای دوم هستند.

منابع مالی

این مطالعه با هزینه شخصی پژوهشگران انجام گرفته و در هیچ یک از مراحل انجام این پژوهش منابع مالی دریافت نشده است.

دسترسی به مواد و داده ها

جمع آوری داده ها و نتایج آن محرمانه بوده است و نتایج نهایی به صورت گروهی منتشر شده است.

تأیید اخلاقی و رضایت مشارکت کنندگان

هدف از پژوهش برای شرکت کنندگان توضیح داده شده است و تمامی شرکت کنندگان با رضایت آگاهانه از شرکت در پژوهش، پرسشنامه ها را تکمیل نموده اند.

رضایت برای انتشار

نویسندگان برای انتشار این مقاله رضایت کامل دارند.

تصریح درباره تعارض منافع

این پژوهش با منافع شخص یا سازمانی منافات ندارد.

سپاسگزاری

از همه عزیزانی که در این پژوهش همکاری داشتند، کمال تشکر را داریم.

References

- Abbasi, M., Omidreshalmani, S., and Safakish, M. (2021). Yearbook of population statistics. Tehran: Publications of the Civil Registration Organization of Iran. [In persian] <https://samava.thmporg.ir>
- Bernstein, R., Keltner, D., & Laurent, H. (2012). Parental divorce and romantic attachment in young adulthood: Important role of problematic beliefs. *Marriage & Family Review*, 48(8), 711-731. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/01494929.2012.700910>
- Black, K., & Schutte, E. (2006). Recollections of being loved: Implications of childhood experiences with parents for young adults' romantic relationships. *Journal of Family Issues*, 27(10), 1459-1480. <http://dx.doi.org/10.1177/0192513X06289647>
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x>
- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Experiences in Close Relationships Inventory. *Hormones and Behavior*.
- Brown, E. M. (2013). Patterns of infidelity and their treatment, New York: Taylor & Francis Group, Brunner Rutledge. <https://books.google.com>
- Campbell, L., & Stanton, S. (2019). Adult attachment and trust in romantic relationships. *Current Opinion in Psychology*, 25, 148-151. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.08.004>
- Chang, J. H. Y., Yang, H., Yeh, K. H., & Hsu, S. C. (2016). Developing trust in close personal relationships: Ethnic Chinese's experiences. *Journal of Trust Research*, 6(2), 167-193. <https://ideas.repec.org>
- Crowell, J. A., Treboux, D., & Brockmeyer, S. (2009). Parental divorce and adult children's attachment representations and marital status. *Attachment & Human Development*, 11(1), 87-101. <https://doi.org/10.1080/14616730802500867>
- De Rose, A. (2000). Separation and divorce: Effect on family structures and life conditions. *Labour*, 14(1), 145-160. <https://doi.org/10.1111/1467-9914.00128>
- D'Rozario, A. B., & Pilkington, P. D. (2022). Parental separation or divorce and adulthood attachment: The mediating role of the Abandonment schema. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 29(2), 664-675. <https://doi.org/10.1002/cpp.2659>
- Faramarzinia E, Bahrainian, A., and Manouchehri M. (2019). Structural model of attachment styles, early maladaptive schemas and health dimensions by mediating coping styles. *Medical Sciences Journal of Islamic Azad University*, 29(4), 337-348. [In persian] <https://tmui.iautmu.ac.ir/article-1-1688-fa.html>
- Feeney, B. C., & Monin, J. K. (2008). An attachment-theoretical perspective on divorce. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. The Guilford Press, 934-957. <https://psycnet.apa.org/record/2008-13837-040>
- Fraley, R. Heffernan, M., Vicary A., Brumbaugh, C. (2011). The Experiences in Close Relationships Relationship Structures Questionnaire: A Method for Assessing

- Attachment Orientations Across Relationships, *American Psychological Association*, 23(3), 615-625. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0022898>
- Fraley, R. C., Heffernan, M. E. (2013). Attachment and Parental Divorce: A Test of the Diffusion and Sensitive Period. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(9), 1199–1213. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0146167213491503>
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of general psychology*, 4(2), 132-154. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.4.2.132>
- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of personality and social psychology*, 78(2), 350-365. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.78.2.350>
- Franklin, K. M., Janoff-Bulman, R., & Roberts, J. E. (1990). Long-term impact of parental divorce on optimism and trust: Changes in general assumptions or narrow beliefs? *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(4), 743. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.59.4.743>
- Franklin, K. E. (2022). Parental divorce, romantic attachment, and internalizing symptoms in adulthood. Thesis of Master of Science in Marriage and Family Therapy, the Faculty of the Department of Human Development and Family Science, East Carolina University. <https://www.proquest.com>
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological inquiry*, 5(1), 1-22. https://psycnet.apa.org/doi/10.1207/s15327965pli0501_1
- Holmes, J. G., & Rempel, J. K. (1989). Trust in close relationships. In C. Hendrick (Ed.), *Close relationships*. Sage Publications, Inc. 187-220. <https://psycnet.apa.org/record/1989-97192-008>
- Jackson, L. (2015). The Impact of Parental Divorce on Children's Confidence Levels in Young Adulthood. MA thesis in Marriage and Family Therapy. The Graduate College. Greenspun College of Urban Affairs. University of Nevada, Las Vegas. <https://thesesdissertations/2541/>
- Javidmehr, F. Honarparvaran, N., and Ghaderi, Z. (2014). Validation of the Persian Version of the Trust in Interpersonal Relationships Scale. *Quarterly Journal of Family and Research*, 11(2), 21-36. <https://www.noormags.ir> [In persian]
- Johnston, S.G., & Thomas, A.M. (1996). Divorce versus Intact Parental Marriage and Perceived Risk and Dyadic Trust in Present Heterosexual Relationships. *Psychological Reports*, 78(2), 387-390. <https://doi.org/10.2466/pr0.1996.78.2.387>
- Khojaste Mehr, R., Bahmaei, A., Sodani, M., and Abbaspour, Z. (2020). The explanation of divorce formation process: A qualitative research. *Psychological Achievements*, 27(1), 23-46. [In persian] <https://doi.org/10.22055/psy.2020.32329.2488>

- Korinek, A. W. (2001). A new perspective on trust in marital relationships: how trust in specific areas of the relationship relates to marital satisfaction and attachment style. Texas Tech University. <https://www.proquest.com>
- Mahl, D. (2001). The Influence of Parental Divorce on the Romantic Relationship Beliefs of Young Adults. *Journal of Divorce & Remarriage*, 34, 118 - 89. <https://www.semanticscholar.org>
- Maydanchi, M., Yaghoobi, A., Goodarzy, K., and Karimi, J. (2020). Comparing the Effectiveness of Training of Emotionally-Focused Approach and Choice Theory on Couple's Marital Satisfaction and Burnout. *Journal of family research*, 16(3), 377-393. [In persian] <https://www.sid.ir/paper/382707/fa>
- Meyers, S. R. (2007). *The relationship between parental divorce and adult romantic attachment: Considering factors of parenting style and psychological hardiness*. PHD thesis of Psychology. The Department of Psychology. Pace University. <https://digitalcommons.pace.edu/dissertations>
- Nuno, M. (2012). *The Relationship between Family Structure and Trust and Loneliness in Young Adults*. MA thesis in Human Development. School of Graduate Studies. Laurentian University Sudbury. <https://www.collectionscanada.gc.ca/obj/thesescanada>
- Poravari, M., Ghanbari, S., Zadeh Mohammadi, A., and Panaghi, L. (2014). Validity, reliability and factor structure of the experiences of close relationships questionnaire - the relationship structure (ECR-RS). *Journal of Thought & Behavior in Clinical Psychology*, 9(31), 47-56. https://jtbcp.riau.ac.ir/article_77.html [In persian]
- Rempel, J. K., Ross, M., & Holmes, J. G. (2001). Trust and communicated attributions in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(1), 57-64. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.81.1.57>
- Roper, S. W., Fife, S. T., & Seedall, R. B. (2020). The intergenerational effects of parental divorce on young adult relationships. *Journal of Divorce & Remarriage*, 61(4), 249-266. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/10502556.2019.1699372>
- Schaan, V. K., & Vögele, C. (2016). Resilience and rejection sensitivity mediate long-term outcomes of parental divorce. *European child & adolescent psychiatry*, 25(11), 1267-1269. <https://doi.org/10.1007/s00787-016-0893-7>
- Schaan, V. K., Schulz, A., Schächinger, H., & Vögele, C. (2019). Parental divorce is associated with an increased risk to develop mental disorders in women. *Journal of affective disorders*, 25(7), 91-99. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.06.071>
- Sessoms, C. A. (2010). *Differences in quality of romantic relationships in college females based on family status: divorced or intact*. MA thesis in School Psychology. The faculty of the graduate school. Western Carolina University. <https://libres.uncg.edu/ir/wcu/f/Sessoms>
- Shokrkon, H., Khojastehmehr, R., Atari, Y., and Shehni yeylagh, M. (2006). A study of personality traits, social skills, attachment styles and demographic characteristics as predictors of success or failure of marital relationship in intact and divorce- seeking

- couples of ahvaz. *Journal of education and psychology*, 13(1), 1-30. <https://www.sid.ir/paper/8845/fa> [In persian]
- Shahovisi, S., Goodarzi, M., and Ezatpour, E. (2019). comparison between attachment styles and love styles in couples raised in divorce and normal families. *Shenakht journal of psychology and psychiatry*, 6(4), 80-89. <http://dx.doi.org/10.29252/shenakht.6.4.80> [In persian]
- Smith-Etxeberria, K., & Eceiza, A. (2021). Mother-Child and Father-Child Relationships in Emerging Adults from Divorced and Non-Divorced Families. *Social Sciences*, 10(10), 382. <https://www.mdpi.com/2076-0760/10/10/382>
- Smith-Etxeberria, K., Corres-Medrano, I., & Fernandez-Villanueva, I. (2022). Parental Divorce Process and Post-Divorce Parental Behaviors and Strategies: Examining Emerging Adult Children's Attachment-Related Anxiety and Avoidance. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(16), 10383. <https://doi.org/10.3390/ijerph191610383>
- Suleimanian, A. (1994). Investigating the effect of irrational thoughts based on the cognitive approach on dissatisfaction. Master's thesis. Faculty of Psychology and Educational Sciences. Tarbiat Moalem University of Tehran. <https://gani.irandoc.ac.ir> [In persian]
- Sutton, T. E. (2019). Review of attachment theory: Familial predictors, continuity and change, and intrapersonal and relational outcomes. *Marriage & Family Review*, 55(1), 1-22. <http://dx.doi.org/10.1080/01494929.2018.1458001>
- Till, C. B. (1994). *Long-term correlates of parental divorce and spousal trust*. MA thesis in Counseling Psychology. The Faculty of the Graduate School. Texas Woman's University. <https://www.proquest.com>
- Tullius, J. M., De Kroon, M. L., Almansa, J., & Reijneveld, S. A. (2022). Adolescents' mental health problems increase after parental divorce, not before, and persist until adulthood: a longitudinal TRAILS study. *European child & adolescent psychiatry*, 31(6), 969-978. <https://doi.org/10.1007/s00787-020-01715-0>
- Wallerstein, J. S., & Lewis, J. M. (2004). The Unexpected Legacy of Divorce: Report of a 25-Year Study. *Psychoanalytic psychology*, 21(3), 353. <https://awspntest.apa.org/doi/10.1037/0736-9735.21.3.353>
- Washington, K. N. (2012). Romantic attachment among young adults: The effects of parental divorce and residential instability. AM thesis in Family Sciences. The College of Family Sciences. The University of Kentucky. <https://uknowledge.uky.edu/cgi/viewcontent>
- Washington, K. N., & Hans, J. D. (2013). Romantic attachment among young adults: The effects of parental divorce and residential instability. *Journal of Divorce & Remarriage*, 54(2), 95-111. <http://dx.doi.org/10.1080/10502556.2012.752684>
- Winik, A. (2015). *Romantic attachment and the adult offspring of divorce: The role of peers and parents*. PhD thesis of Philosophy. Arts Sciences Professional Studies. Fairleigh Dickinson University. <https://www.proquest.com>

